

1984

foto: Wannes Cré

Berfin: Waarom wou je het boek vertellen naar een voorstelling?

Freek: Ik ben een theatermaker. Ik wil voorstellingen maken over wat me bezighoudt en me raakt. *1984* heb ik gelezen toen ik 14 of 15 jaar was. Het verhaal is me altijd bijgebleven. Het boek is bijna vijftig jaar oud, maar het blijft bijzonder actueel. Het schetst een duidelijk beeld van hoe het is om in een onderdrukte samenleving te leven. Sinds ik het opnieuw gelezen heb, zie ik overal verwijzingen naar de realiteit waarin we leven.

Totalitaire systemen behoren niet enkel tot het verleden. Ook vandaag zijn er nog teveel landen waar dictators aan de macht zijn, er geen vrije meningsuiting is of bepaalde groepen onderdrukt worden. Ook in het Westen staat de democratie steeds meer onder druk. We moeten daar waakzaam voor zijn. *1984* biedt een goed kader om het over die thema's te hebben.

Berfin: Je maakt de voorstelling voor iedereen vanaf 15 jaar. Waarom specifiek die leeftijdsaanduiding?

Freek: Ik vermoed dat ik automatisch bij die leeftijd uitkwam omdat ik zelf zo oud was toen ik het boek las. De pubertijd is sowieso een belangrijke periode in iemands leven. Je bent geen kind meer en ook nog geen volwassene, maar je wordt wel elke dag een beetje meer

Lang voor Big Brother een reality show werd, was het een akelig personage in een boek van de Britse auteur George Orwell. In *1984* omschrijft Orwell een totalitair regime waarin iedereen scherp in de gaten wordt gehouden. Theatermaker Freek Vielen (*Doe de groeten aan de ganzen & Niets*) herwerkt het boek tot een brandend actuele theatervoorstelling. Ambassadeurs Berfin (15) en Jef (26) spreken met hem over de kracht van een boek dat 75 jaar geleden werd geschreven.

burger. Je neemt geleidelijk aan een grotere rol op in de maatschappij en het democratisch proces. Als 15-, 16-jarige begin je na te denken over de samenleving waarin je leeft en de potentiële gevaren ervan. En wie dat (nog) niet doet, wil ik met deze voorstelling uitdagen om dat te doen.

Berfin: Waarom heb je daar zo'n oud boek voor gekozen?

Freek: In zijn hedendaagse roman *Het Alles* schetst Dave Eggers een toekomstbeeld waarin heel het leven vastgelegd wordt in eindeloze hoeveelheden bewerkbare data. Verzet ertegen eindigt met de dood. Zo'n boek is ook interessant om te bewerken voor het theater, maar het knappe aan *1984* is dat het zo'n helder en krachtig verhaal is. Het doorstaat al 75 jaar de tand des tijds. De personages

zijn meeslepend en de mechanismen en filosofieën over onderdrukking worden helder verwoord.

Jef: Waarom is dat zo relevant?

Freek: Het boek is in 1948 geschreven en schetste toen een beangstigend toekomstbeeld van 1984. Ondertussen is dat alweer veertig jaar geleden. Veel van de zaken die Orwell beschrijft in zijn roman zijn werkelijkheid geworden. Zo waren er in 1984 afluisterpraktijken van de STASI in Oost-Duitsland, waarbij mensen niet konden zeggen wat ze dachten. Tegelijkertijd hangen er ook hier vandaag overal camera's in straten, winkels, openbare gebouwen, ... en word je voortdurend in de gaten gehouden. Ook je smartphone verzamelt permanent informatie over jou. De voorstelling stelt de vraag hoe vrij we eigenlijk nog zijn

en welke mechanismen onze vrijheid beperken. En hoe dat in zijn werk gaat zowel vandaag als in de toekomst. Daarbij kijken we best niet alleen naar de Bolsonaro's van deze wereld, maar ook naar ons leven hier. Wanneer wordt het gevaarlijk? Op welk punt wordt de druk op de democratie zo groot dat de mensenrechten in gevaar komen?

1984 heb ik gelezen toen ik 14 of 15 was. Het verhaal is me altijd bijgebleven.

— Freek Vielen

Jef: Daar zou je toch paranoïde van worden?

Freek: Eigenlijk is het ironisch dat we dat niet zijn. Er zijn misschien een paar mensen die verontrust zijn maar over het algemeen is dat aantal niet zo groot. Als je nagaat hoeveel mensen er *Instagrammen*, *Googlen* en *Tiktokken*... In Nederland heb je een tv-programma waarbij het de bedoeling is dat mensen onder de radar en dus onvindbaar blijven maar ze worden altijd meteen gevonden doordat er overal zoveel camera's

hangen. Het is belangrijk om daar bij stil te staan. En na te denken over hoe je je daartegen kan verzetten. Orwell heeft het in 1984 vaak over de manier waarop de geschiedenis herschreven wordt. We kennen vandaag precies hetzelfde met alle fake news. Het onderscheid tussen feit en fictie wordt onduidelijk. Hoe weet je nog zeker of iets echt gebeurd is? Ook daar gaat het boek over: op welk moment en hoe verzet je je daartegen?

Ik denk dat vooral de helderheid van zijn verhalen ervoor gezorgd heeft dat het zeventig jaar lang actueel is gebleven.

— Freek Vielen

Jef: Kan je voorstelling een game-changer zijn in de strijd tegen fake news?

Freek: Ik hoop het, ja. Ik wil alvast wel een bewustwording creëren rond de problematiek. Je merkt dat we nog niet goed weten hoe we moeten omgaan met fake news. Nieuws verspreidt zich snel. In 1984 is het Winston Smiths job om kranten te herschrijven. Inmiddels hoeft zelfs dat niet meer. Van sommige krantenartikels kan je amper nog achterhalen wat er daadwerkelijk gebeurd is. Op krantensites worden artikels vaak later nog aangepast. Het is belangrijk je bewust te zijn van dat soort dingen. Journalisten zijn poortwachters. We vergeten weleens hoe waardevol de democratie is en hoe makkelijk die kan omslaan in een andere bestuursvorm.

Berfin: De voorstelling gaat deels ook over het gevoel dat je constant bekeken wordt. Heb jij dat soms ook?

Freek: Nee, dat gevoel heb ik niet. Maar je bent je er wel voortdurend van bewust dat je bekeken kan worden. Dat alleen al is fascinerend. In de stad hangt een absurd hoog aantal camera's. Blijkbaar wordt iets als te lang blijven stilstaan op een plek al als een verdachte gebeurtenis beschouwt. Een leerling van me organiseerde een tijdje geleden de actie "twee minuten stilte voor het klimaat" waarbij hij twee minuten op een bepaalde plek bleef staan. Na twee dagen kwam de politie langs om te vragen wat hij aan het doen was.

Je smartphone weet op elk moment waar je je bevindt, wat je zoekopdrachten zijn en welke spelletjes je speelt. En toch lijken we dat niet erg te vinden. Dat is toch bizar. Voelen jullie je eigenlijk bekeken?

Je smartphone weet op elk moment waar je je bevindt, wat je zoekopdrachten zijn en welke spelletjes je speelt. En toch lijken we dat niet erg te vinden. Dat is toch bizar.

— Freek Vielen

Berfin: Niet echt, ik ben me er niet echt bewust van.

Freek: Een tijdje geleden hackte een Gentse kunstenaar alle beveiligingscamera's in de stad. Toen hadden mensen plots wel het gevoel: "Oh shit, we worden bekeken." Het is pas op het moment dat je met je neus op de feiten wordt gedrukt, dat je beseft hoe gecontroleerd je wordt.

Berfin: Wie speelt er mee in de voorstelling?

Freek: Suzanne Grotenhuis, iemand met wie ik al veel heb samengewerkt en die je misschien kent van *De Familie Grrr*. Harald Austbø, die ook in *Niets meespeelde*, maakt de muziek en speelt zelf ook mee. En dan zijn er nog twee personen met wie ik nog niet eerder heb samengewerkt: Kato Van Ermen, die stage zal lopen, en de jonge actrice Louise Bergez. Ik kijk er naar uit hen te leren kennen.

Berfin: Wat zal er op de scène te zien zijn?

Freek: Ik werk samen met scenograaf Sander Salden. We vertrekken van filmbeelden van bewakingscamera's en willen ook live scènes opnemen met bewakingscamera's in en naast de zaal. Daarna willen we aan de hand van die beelden de werkelijkheid manipuleren. We tonen dus niet enkel wat er te zien zal zijn, maar ook een gemanipuleerde werkelijkheid.

Jef: Wat wil je meegeven aan het publiek?

Freek: Dat we allemaal een verantwoordelijkheid hebben in de maatschappij waarin we leven en we ons bewust moeten zijn van de achterliggende systemen. Je mag de vrijheden die je hebt nooit als vanzelfsprekend gaan beschouwen.

Degene die het verleden controleert, controleert de toekomst. Degene die het heden controleert, controleert het verleden.

— George Orwell, 1984

theater

muziek

1984

15+

hetpaleis & De Nwe tijd/ Freek Vielen

1984. Een land ergens in de toekomst. Elke stap die je zet wordt door camera's gevolgd, elke uitspraak die je doet nauwlettend in de gaten gehouden. De oorlog lijkt permanent, maar geen idee tegen wie er nu weer gevochten wordt. Mensen werken in grote fabrieken op het Ministerie van de Waarheid om de geschiedenis te herschrijven totdat ze past in het totalitaire wereldbeeld van Big Brother. Alleen de liefde lijkt een uitweg, maar is dat echt zo?

nl

€17 €13,5 €8,5 €3,4
10 - 18 februari 2023